

FIGYELŐ

A subotikai Ady-est

Február 20-ikán a Magyar Olvasóköriben volt az első Ady-est Suboticán. Tizenhét éve, hogy Ady meghalt, költészete és küzdelme már felszívódhatott ifjú szívekben, generációkat nevelt már, nálunk mégis most szólalt meg először ő és az ifjúság. Szomorú megállapítás ez: tizenhét évig kellett Adynak várnia, hogy jóval a román és csehszlovák magyar kisebbségi ifjúság után végre a jugoszláv magyar ifjúság is megmutassa, hogy mit jelent neki Ady. De biztató az, hogy ha későn is, de mindjárt a legilletékesebbek: maga az ifjúság tett mellette bizonyágot, még mielőtt száraz irodalmárok és snob kulturszereplők kisajátították volna. Az mutatkozott meg így az első Ady-bemutatón, ami irodalmi, művészeti és történelmi szempontokon túl, ma is felhasználható, ma is indító erő és tett Adyban.

Az est iránt nagy érdeklődés nyilvánult meg, de bizonyos, hogy a jelenlévők egy nagyrésze nem azt kapta, amire várt. Mert nem snob társadalmi reprezentáció, nem megbújt, allegorikus nacionalizmus, nem nívós irodalmi est — hanem a közönség, sőt azt mondhatnánk, maguk a bemutatók *dacára* is az ifjúság állásfoglalása lett ebből az estből azon Ady mellett, aki egy folytatni való életakarát, egy tovább harcolandó harc. Impozánsan tűnt ki az estből egy nemvárt, meglepetésszerű, nagyobbrészt öntudatlan állásfoglalás. Már az is, hogy fiatalok munkája volt az egész, nagyobbrészt. társaságban, irodalomban, műkedvelésben ismeretlen fiatalok szólaltak meg. A visszhang, a megértés is öntudatlanul, talán sokakban szinte akarattuk ellenére nyilvánult meg. Mi az est programját, számait, szereplőit nem regisztráljuk, minket egyedül ez az állásfoglalás foglalkoztat. És fel kell hoznunk, mert szimptomatikus: ez úgy a közönség jórésznél, mint az előadóknál konstatálható öntudatlan állásfoglalás. Mert nehéz öntudatot, de csak öntudatlan állásfoglalást is várni attól az ifjúságtól, amelyet szisztematikusan kisigényűvé, olcsó műkedveléssel, színházi étellel, kulisszaromantikával, hiú szerepelgetéssel megelégedővé akarnak tenni. Amelynek egészséges állásfoglalásától félnek, mert — éppen ez a legszimptomatikusabb és legmegbízhatóbb ebben a kulturmegnyilvánulásban is — ez már úgylátszik öntudatlanul is kitör és hangot keres magának. Az ifjúság többet keres az irodalomban, mint irodalmat, többet Adyban, mint Lédát és kis hangulatokat, többet az előadásban és bemutatásban, mint személyi, kis hiú ambíciókat — irodalom, Ady, kulturelőadás, mind komoly alkalommá vált számára az állásfoglalásra, egy mélyebbről jövő, határozott és egészséges életakarát megnyilvánulására.

Nagyon jó volna, ha ez nem utolsó ilyen megnyilvánulása volna ennek a spontán kitörő akaratnak. Ha volna ifjúságunknak alkalma arra, hogy ez az akarat egészen öntudatosá, határozottá és megvesztegethetetlenné válna. Ezért volna szükség több ilyen kulturestre, hogy az ifjúság öntudatlan, szinte önmagának is meglepetésszerű állásfoglalása, határozott, öntudatos, alátámasztható és irányítható — egész szemléletére kiterjedő akarattá fejlődjön ki.

A jugoszláv—magyar közeledéshez

Az utóbbi időben egyre több szó esik a jugoszláv-magyar közeledésről. Jószándékú idealisták, felelős tényezők adnak nyilatkozatokat, amelyekben a közeledés szükségességét hangoztatják. Valóban, a magyar és délszláv népek között a közeledés szükséges, mert mindkét nép csak úgy boldogulhat, fejlődhet szabadon, hogyha a természetes egymásrautaltságnak megfelelően barátságos viszonyban él egymással és eredményes politikai, gazdasági és kulturális kapcsolatokat tart fenn. Ez a közeledés azonban nem jöhet létre ünnepi szónoklatok alapján. Kölcsönös kulturális és gazdasági kapcsolatokat kell kiépíteni. Ha két különböző vidék különböző nemzetiségű lakossága barátságos keretek között érintkezik egymással, akkor hamarosan mindkét nép körében általánossá válik a nézet, hogy a másik nép fiai is éppen olyan húsból vérből való emberek, mint ők.

Ilyen légkör csak akkor alakulhat ki, ha a kérdéses népeket a demokratikus eszmék hatják át, ami magával hozza a megértést, az egymás iránti türelmességet, a haladás iránti szeretetet és az együttes munkára való hajlamot. Nem igaz az, amit ma Európának még sok iskolai olvasókönyvében is burkoltan, vagy nyíltan hirdetnek, hogy egyik nép alacsonyabbrendű, mint a másik és egyik nép örökös, engesztelhetetlen ellensége a másiknak. Olyan államok között, amelyeknek kormányzata az erőszak, vagy a sovíniszta gyűlölködés híve, soha nem jöhet létre őszinte közeledés.

Jugoszlávia és Magyarország gazdaságilag kiegészítik egymást, ami kitűnő alapot nyújt a két nép közeledésére. A két ország népi szelleme kitűnő alap a tartós együttműködésre és ha ez az érzés felszínre törhet, politikai formát kaphat, úgy az együttműködés valóssággá válik és termékenyítőleg hat majd a jugoszlávok és magyarok további gazdasági és kulturális fejlődésére.

H. F.

A NÉP BARÁTJA

— Arany János 1817. március 2-ikán született —

Elkerüljük a járt utakat, miket halála óta beborított a hivatalos kultusz meghamisító avarja, — eldobjuk az iskola-könyveket, miknek szétburjázó indái megfojtották a műveiben élő költőt, — nem hallgatunk azokra az esztétákra sem, akik az aranyközépszer jámbor filiszter költőjét igyekeztek belőle megfaragni. Inkább a falusi düloutat választjuk felfedező utunknak, hol katángkóró és pipacs lángol a nyári nap hevében és kökény kéklik a koráoszi dértől. A magányos alföldi ákácfa között menjünk Nagyszalonta felé, azzal a lelkesedő

kíváncsisággal, amellyel Petőfi sietett a rázós szekéren egyetlen jóbarátja meglátogatására.

Idelátszik a nagyszalontai csonkatorony, körülötte zsupfedeles viskók lapulnak meg, — talán ma is úgy, változatlanul... — és csöndes köszöntéssel lépünk be az egyik, nádas parasztházba, ahol 120 évvel ezelőtt született az öreg szülőknak, Arany Györgynek és Megyeri Sárának utolsó, tizedik gyermeke: Arany János, a magyarság egyik legnagyobb költője.

A népből jött, maga volt a nép és

megmaradt mindhaláláig a népének. Még akkor is, mikor az alföldi por fojtó légkörében, jegyzői akták és tanári munkák között időt szakított magának az angol, német nyelv tanulására! Mintha ezzel is bizonyítaná politikai és költői hitvallását, hogy a népet magasabb színvonalra kell felemelni, mert gazdag értékek rejlnek benne. Nem véletlen, hogy Petőfi Sándor benne találja meg a leghibeőbb barátját, egyetlen eszmei költőtársát. „Aranyok Aranyának, szerelmes Jankóknak” nevezi túláradó szeretetében a Toldi íróját. Tudta, érezte, hogy közelgő társadalmi átalakulások viharában biztosan számíthat erre a kiskúnsági profétára.

Mindkettőjüknek közös, szent ügye volt a parasztság sorsa. Arany János öntudatosan vallotta meg Petőfinek: „S mivagyok én, kérded. Egy népi sarjadék, ki törzsömnek élek, érette, általa, sorsa az én sorsom.” A jobbágy nyomorult élete többször is megjelenik Arany verseiben, a vármegyék robotját nyögő nép sívársága sikolt fel a „Szegény jobbágy” című versében. Toldi után Dózsáról akart époszt írni, akinek a cselekedete „históriában ugyan semmivel bírók harca a vagyonosak ellen, de szerintem — írja Arany — elnyomottaké az elnyomók ellen.” Ugyanebben az időben hasonlóképpen gondolkodik Petőfi is, aki Dózsát a magyar történelem egyik legdicsebb emberének tartja és azt hiszi, hogy „lesz idő . . . , midőn Dózsának nagyszerű emlékszobrot fognak emelni és talán mellette lesz az anyém is.”

Arany János gondolkodásának, életvezetésének és költői hitének alappillére a nép felemelése az őt megillető nemzet sorába. Amikor elvállalja a negyvennyolcas forradalomban született lapnak, az „A Nép Barátja-”nak a szerkesztését, mintegy programként hangzik az erre vonatkozó levele: „Régi, kedvenc eszmém költői hatást gyakorolni a népre s ezt ilyen úton tehetem csak legcélsze-

rűben és legsikeresebben. S aki a népet ismeri, tudni fogja, hogy nála amennyit az érzelmehez, megannyit az értelemhez kell szólni, ha az ember sikert óhajt. Emelni a népet az irodalomban lassan-lassan, nem oly mellékes feladat, hogy már jelen időben tekintetet sem érdemelne. Ez úton akarnék én hatni, ez lenne elemem.” Reményei nem váltak be az új lapnál, melyet helyette Vas Gereben szerkesztett, aki nem tudott annyira közeljutni a néphez, hiszen a táblabíróvilág szemüvegén nézte a magyar tömegeket. Adomázni, anekdotázni tudott csak a népről, de szociális helyzetét és politikai állásfoglalását nem képes felismerni. Vas Gereben nem hitte, hogy a nép felemelhető volna, nem is volt célja, hogy politikai hatalomra nevelje. Arany János élesen szembeszállt szerkesztő-társával: „Minden politikai kérdés alapvonalaiban illeti a népet, mert a nép többé nem a misera plebs kontribuens, hanem a kormányzó és törvényhozó hatalom. Azért a népnek ismernie kell, folytonos figyelemmel kísérnie kell a politikai dolgokat.” Nemsokára ott is hagyta a lapot, mert nem vállalt közösséget azzal a szellemmel, amely felülről kezeli és földbirtokos-szemmel nézi a nép életét.

Attól kezdve, hogy a segesvári kucorica föld elnyelte a legjobb barátot. A harcos eszmetársát s elbukott a magyar szabadságharc, amelyhez mind a ketten annyi reményt fűztek — Arany János költői világára a szomorúság, a kétségbeesés korszaka borult és még életében Petőfitől kapott költeménykötet címlapjára feljegyzti: „Eltűnt látatlanul, ismeretlenül, nekem csak gyászt és fájdalmat hagyott.” Az „Őszikék” és a „Balladák” következnek ezután, és a „Nagyidai cigányok” kesernyés, vigasztalan hangja sir fel, nevetve a Világos után következő korszak ferdeségeit és gyászolva élete végéig a szellemi vezér elvesztését... és jöttek csakhamar petőfieskedők és őt

még életében elérte a legnagyobbak végzete: a hivatalos kultusz babérkoszorúja...

Majd jönni fog egy kor, midőn a magyar irodalomnak ez a két testvérköltője újra meghódíthatja a népek megértő szekerétét. Költő és népe újra találkozhatnak. Erős vitalitással fognak sugározni a költő művei: A Toldi, Buda halála, Az elveszett alkotmány, az Őszikék és a Balladák gyöngyszemei — szürke iskoláskönyvek és hivatalos ünnepek nélkül is! A nép pedig megtalálja bennük boldogabb életének legnagyobb kincsét, a jövő felé irányító igazi örökséget, mint az orosz nép — Puskin...

V. L.

Ifjúsági Kulturális és Gazdasági Mozgalom (Omladinski Kulturni i Privredni Pokret). A pár hónapja Novi Sadon megalakult ifjúsági szervezet *szubotikai* csoportja március 7-én tartotta alakuló közgyűlését a különböző ifjúsági egyesületek kiküldöttjeinek részvételével. A nagy számban megjelent érdeklődők előtt a felszólalók szerb és magyar nyelven ismertették az egyesület céljait. Legfontosabbnak tartják a széles néprétegek, nálunk különösen a parasztság és a földmunkásság anyagi és szellemi fölemelését eddigi elhagyatottságukból. Az egyesület céljait tanfolyamok, előadások megrendezésével, a mozgalom sajtóorgánumain és a megalakítandó könyvtáron keresztül igyekeznek majd elérni. Kiemelték a mozgalom kulturális és gazdasági jellegét. Politikával csak annyiban foglalkoznak, hogy antifasiszta álláspontra helyezkednek, mert a fasiszmus a népek, a dolgozók által eddig elért szerény kulturális és gazdasági eredményeket is megsemmisítéssel fenyegeti. Nemzetiségre, valásra, társadalmi helyzetre és nemre való tekintet nélkül szólnak az ifjúsághoz, hogy minél nagyobb számban csatlakozzanak a mozgalomhoz, mert csak így lehet tartós eredményeket elérni. — Az

egyhangúlag megválasztott vezetőséget a város társadalmi és nemzetiségi rétegződésének megfelelőleg állították össze, amelyben, természetesen, helyet kaptak a női csoport tagjai is. — Az egyesület tagjait a továbbiakról a napi sajtó útján értesíti.

A Szkupstinából. Úgy az itteni, mint a külföldi sajtóban nagy port vert fel a Technische Union. Zsivota Milanovity képviselő a parlamentben felvetette a „Zbor” nevű fasiszta csoportosulás kérdését és ez alkalommal azt állította, hogy a „Zbor” egyenesen Németországból kap pénzbeli segílyt jugoszláviai fasiszta akcióinak lebonyolítására. Ezen segílyügyek tárgyalásánál bukkant fel a Technische Union. A „Politika” tudomása szerint, hosszas megbeszélések után, melyeket a náci politikai és pénzügyi megbízottai folytattak a „Zbor” kiküldöttjeivel, Koreniccsel és Danics-Diamantsteinnel, Berlinben megalakították a Technische Uniont. Az alapítók állítása szerint a Technische Unionnak az lett volna a feladata, hogy Jugoszlávia gazdasági megerősítését szolgálja. A külföldi sajtó szerint, azonban, ez egészen másképpen áll.

Az élelmiszer hiánya már régóta erősen érezteti hatását Németországban. Mivel a német kormány minden pénzét a fegyverkezésre fordítja, azt hirdette, hogy a német népek sokkal nagyobb szüksége van ágyúkra és tankokra, mint kenyérre és zsirra — egyetlen márkát sem volt szabad élelmiszerbehozatalra áldozni. Az élelmiszerek hiánya növelte az elégedetlenséget azok között, akiket nem lakatott jól a náci-lelkésedés, akiknek a gyomra inkább a kenyér után vágyódott, mint jelszavak után. Az elégedetlenség nagymérvű terjedésének nyomása alatt a nemzeti szocialisták kénytelenek voltak valamilyen módszerrel olcsó élelmiszerforrás után nézni, hogy ily módon csitítsák el a kedélyeket. Egy ilyen élelmiszerbeszerzési eszköz lett volna

a Technische Union is. Ennek segítségével lehetővé akarták tenni a búza, hús, tojás, gyümölcs és egyéb élelmiszerek Jugoszláviából Németországba való kivitelét, melyekért Németország kész gyári cikkekkel fizetett volna. A Technische Unionnak azonban legfőbb célja az volt, hogy az előbb említett módon lehetővé tegye Németországnak Jugoszlávia felé törő gazdasági expanzióját, hogy úrrá legyen a jugoszláv piacokon és hogy gazdasági hatása folytán politikai hatalmát is kiterjessze Jugoszláviára. Mindezek megvalósítására Németország hű segítőtársra talált a „Zbor” nevű jugoszláv fasiszta mozgalomban.

A pécsi események. A pécsi bányászok a múlt hónap végén sztrájkba léptek, mert a bányagazgatóság 8%-os bérlévonást akart véghez vinni. A bányász-sztrájknak halálos áldozatai vannak. A tárnák mélyébe húzódott sztrájkoló munkások hozzátartozói tüntettek és a „védtelen” csendőrség a tömeg közé lőtt. Hármán meghaltak, tízen súlyosan megsebesültek.

A magát fajvédőnek mondó, „osztályellentétek felett álló” magyar rezsim a Dunántúl legnemzetibb emberanyagából végeztetett ki magyar munkásokat csak azért, mert azok a legprimitívebb életérdekeiket igyekeztek megvédeni a külföldi bankárokkal, börtényekkel szemben. Nagyon sután hangzik ezekután a hivatalos körök „felelőtlen külföldi izgatókkal” való mentegetőzése.

A bánya olasz és osztrák tőkések kezében van. A munkások magyarok, akik, ha a saját érdekeiket védik, magyar érdekeket védenek. A csendőrök puskái mégis a külföldi tőke érdekeinek védelmébe szegődtek, a gyilkos golyók idegen érdekekért ontottak vért s a hatóságok ugyanakkor a „munkásság közt izgató, felelőtlen külföldi agitátorok” meséjével igyekezzenek a felelősséget lemosni magukról.

Nem emlékszünk, hogy Németországból importált fasiszta izgatókat löttek volna agyon Magyarországon. De még olyasmit sem hallottunk, hogy a rendőrség pofonokat osztogatott volna azok közt az egyetemi aranyifjak között, akik Berlinben iskolázott izgatók bűjtogatására meggátolják a tanulni akaró diákokat kötelességük teljesítésében.

Egyidejűleg azzal, hogy a sortűz eldőrdült, a pécsi egyetemen antiszemita zavargások törtek ki. Ismeretlen, s a hivatalok jóvoltából ismeretlenül is maradó elemek nagy ricsaj, s a magyar fasiszta sajtó asszisztálása közepette félholtra vertek néhány zsidót.

A művelet nagyon is átlátszó. Az események nagyon is közel vannak egymáshoz. A pécsi egyetemi zsidóverést azért rendezték meg, hogy a közvélemény figyelmét eltereljék a bányászmozgalomról és a sortűzről. A reakció nagymesterei ügylátszik nagyon lebecsülik a magyarság szellemi képességeit, hogy ilyen egyszerű és régi recepthez folyamodtak. Most az egyszer azonban, mintha nem vált volna be. Mert ennyi izléstelen-ségből, még a jugoszláviai magyarság dilettantizmushoz szokott műérzéke is megállapíthatja, hogy rossz volt a rendezés.

M.

SZEMLE

Valamit tenni kell... A vojvodinai magyar irodalom nem jelent sokkal többet, mint dilettantizmust: ennek következtében a szélesebb néprétegek, sőt az u. n. intelligencia egyrészének teljes közönye mellett tengődik. A mi írónkban nincs annyi életerő, hogy a kulturközömbösségre nevelt tömegeket fölrázzák s ez által reális kulturaport teremtsenek a Vojvodinában. Kisebbségünk irodalmát képviselő emberek nem bizonyultak alkalmasaknak erre a valóban nehéz feladatra, ezért egy új író megjelenő regénye ünnepet jelent a vojvodinai magyar